

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ
ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

25 листопада 2016 року

Одеса
ОДУВС
2016

УДК 343.211.6+343.9.01
ББК 67.9(0)408.010+67.515
К 82

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії
К82 злочинності: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 25 лист. 2016 р. –
Одеса : ОДУВС, 2016. – 204 с.

УДК 343.211.6+343.9.01
ББК 67.9(0)408.010+67.515

© ОДУВС, 2016

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА ВІД ДРІБНОГО ХУЛІГАНСТВА

Коропатов О.М., к.ю.н., доцент,

професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу

Одеського державного університету внутрішніх справ

Одним із правопорушень, що посягають на суспільні відносини в галузі громадського порядку є хуліганство.

Походження терміну «хуліганство» точно не встановлене, але відомо, що він вперше був застосований у процесуальних документах поліції Лондона в 1898 році. За однією з версій, прозивним стало ім'я Патріка Хулігена, одного з правопорушників, ірландця за походженням, що мешкав у Лондоні в XIX столітті [1].

Проблемам кримінально-правової характеристики хуліганства присвячені праці таких відомих вчених, як М. І. Бажанов, М. О. Бердяєв, М. Й. Коржанський, М. О. Лоський, П. П. Михайленко, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, С. С. Яценко та ін.

Серед вчених-адміністративістів безпосередньо питання відповідальності за дрібне хуліганство, його відмежування від кримінально-караного хуліганства досліджували О. М. Бандурка, А. С. Васильєв, Є. В. Додін, О. В. Джафарова, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк та ін.

Професор Колпаков В. К. вказує: «злочини і адміністративні правопорушення як соціальні явища дуже близькі між собою, а межі між ними досить рухливі й надто умовні. Тому нерідко перші з них перетворюються на другі, й навпаки» [2, с. 94-95].

Як підкреслює професор Яценко С. С. [3, с. 107], на практиці, не вірне розмежування призводило притягненню до кримінальної відповідальності осіб, які фактично вчиняли адміністративні правопорушення [4, с. 243]. Тому необхідно дати чітке розмежування хуліганства від дрібного хуліганства.

За вчинення хуліганських дій може наступати кримінальна або адміністративна відповідальність.

Адміністративна відповідальність за дрібне хуліганство передбачена статтею 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі по тексту КУпАП) [5]. Дрібне хуліганство - це нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян.

При цьому нецензурна лайка - це найбільш цинічні вирази, що належать, як правило, до сфери статевої відносин, непристойні висловлювання, один із найогидніших різновидів словесної брутальності [6, с.272].

Іншою формою цього правопорушення є образливе ставлення до громадян, під яким необхідно розуміти докучливу поведінку, пов'язану з образливими діями, що зневажають честь і гідність людини та утискають будь-яку волю, до того ж у грубій розв'язній манері, це може бути: хапання за одяг, насильницьке утримання за руки, демонстративне зривання головного убору, вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї, непристойна пропозиція дівчині та ін.

«Інші подібні дії», до яких необхідно віднести: насильницьке вторгнення в громадські місця всупереч забороні певних осіб, які слідкують за порядком; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками, лихослів'я по телефону; гвалт, крики з хуліганських мотивів біля вікон громадян у нічний час; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, чи вчинення написів нецензурного змісту тощо [6, с.273].

Кримінальна відповідальність передбачена ст. 296 Кримінального кодексу України (далі по тексту - ККУ). Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом [7].

У великому тлумачному словнику В.Т.Бруселя надано визначення «зухвалість» та «цинізм». Зухвалість (англ. impertinence) - порок та вада особистості, негативний поведінковий прояв, симптом хамства, в релігії - гріх [8, с. 389].

Цинізм (грец. *γυνική* - вчення кініків) - нігілістичне ставлення до людської культури та (або) відверто зневажливе, зухвале ставлення до загальноприйнятих норм моралі, етики, до кого (чого-небудь), що має загальне визнання, повагу [8, с. 1363].

При дрібному хуліганстві дії винного хоча і порушують громадський порядок, але не мають великої небезпеки для суспільства і не спричиняють суттєвої шкоди охоронюваним законом правам і інтересам. При хуліганстві порушення громадського порядку є грубим, що надавало діям винного ту ступінь суспільної небезпеки, яка відрізняло хуліганство, каране в кримінальному порядку, від дрібного хуліганства, що є адміністративним проступком.

Заслужовують на підтримку правові позиції вчених, які для кваліфікації хуліганства як злочину особливу увагу приділяють оцінці порушення громадського порядку, яке має бути саме «грубим» [2; 3; 4].

Грубість порушення громадського порядку визначається з урахуванням місця вчинення хуліганських дій, їх тривалості, кількості і характеристики потерпілих, ступеня порушення їхніх прав та законних інтересів тощо. Таким чином, грубе порушення громадського порядку має місце тоді, коли йому заподіюється істотна шкода, коли хуліганство пов'язане з посяганням на інші правоохоронювані цінності, задля збереження яких підтримується громадський порядок, коли це зачіпає важливі інтереси чи інтереси багатьох осіб, коли відновлення порядку вимагає значних, тривалих зусиль.

Хуліганство може полягати у застосуванні насильства (побоїв, заподіяння тілесних ушкоджень) до потерпілих, знищенні або пошкодженні майна, безладній стрілянині, використанні сильнодіючих речовин з метою зірвати проведення масового заходу, проявах безсоромності, знущанні над безпорадними людьми тощо.

Якщо хуліганські дії будуть вчинені із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень – то це буде кримінально-каране хуліганство.

Предметами, спеціально пристосованими або заздалегідь заготовленими для нанесення тілесних ушкоджень, є будь-які речі, що не належать до зброї, які видозмінені чи спеціально знаходилися у винного з метою завдання тілесних ушкоджень під час хуліганства (металевий прут, камінь, розбита пляшка тощо). Такі предмети можуть пристосовуватися із вказаною метою і в ході хуліганства. Водночас аналізована ознака відсутня, якщо під час хуліганства використовуються предмети, які підібрані на місці вчинення злочину і при цьому не пристосовувалися для заподіяння тілесних ушкоджень.

За ознакою особливої зухвалості хуліганством може бути визнано таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалось, наприклад, насильством із завданням потерпілій особі побойів або заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла.

Хуліганством, яке супроводжувалось винятковим цинізмом, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, проявом безсоромності чи грубої непристойності, знущанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані, та ін.

Спірною є думка В.В. Налуцишина відносно того, що нецензурна лайка, яка в принципі, і вважається дрібним хуліганством, переростає в кримінально-карне хуліганство, якщо буде довготривалою, і тому, надовго порушить спокій громадян [4, с.240]. Тут виникає питання якою за часом буде довготривалою нецензурна лайка, щоб винну особу можливо було притягнути до кримінальної відповідальності.

Постанова №10 Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 року [9] вказує, при вирішенні питання відносно відмежування кримінально караного хуліганства від дрібного слід виходити з того, що таке порушення не супроводжувалось особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, його необхідно кваліфікувати як дрібне хуліганство за ст. 173 КУпАП.

Література:

1. Поняття хуліганства Вікіпедія [Електронний ресурс]- режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki> - назва з екрану.
2. Колпаков, В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : [монографія] / В. К. Колпаков. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 528 с.
3. Яценко, С. С. Питання відповідальності за злочинні посягання на охоронців громадського порядку / С.С. Яценко // Проблеми правознавства. Міжвід. наук. вісн. - Вип. 2. - К. : Київ. ун-т, 1965. -С. 106-108.
4. Налуцишин, В. В. Історико-правові та порівняльні аспекти кримінально-правової характеристики хуліганства / В. В. Налуцишин // Університ. наук. зап. - 2005. - № 4 (16). - С. 237-247.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984р. [Електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>- назва з екрану.
6. Користін О.Є., Ярмачі Х.П., Ковальова О.В. Адміністративна відповідальність [Текст]: навчально-методичний посібник/ О.Є.Користін, Х.П.Ярмачі Х.П., О.В.Ковальова.- Одеса: ОДУВС, 2015- 320с.
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>- назва з екрану.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. - К., Ірпінь : ВТФ Перун, 2003. - 1440 с.
9. Постанова № 10Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006р. «Про судову практику у справах про хуліганство»